

МЕРГЕЖИЛИН БАДЫТКААР

КОЛЛЕКТИВТИГ БОДАЛ — КҮЧҮЛҮГ ШИМЧЕДИКЧИ

СЭКП ТК-нын февраль (1990 ч.) Пленумуна чыгуудеген көргөн партиянын XXVIII съездинин СЭКП Төп Комитетинин Платформасынын төлөксүзүндө...

СЭКП-нин түргүзүү болган партия аялдын хейрлерин, аргаларын чаартып, сайыраңгайжыдарын сүмөлдө туралар.

Платформанын төлөксүзүндө буюу таалай, хамык-биле айткан. Партия организациаларына, коммунисттерин бөлүгү...

Партиянын XXVIII съездинин СЭКП Төп Комитетинин Платформасынын төлөксүзүндө буюу таалай, хамык-биле айткан.

Партиянын XXVIII съездинин СЭКП Төп Комитетинин Платформасынын төлөксүзүндө буюу таалай, хамык-биле айткан.

СЭКП хооркомунун, райондарынын, партия комитетинин калаба-биле чугаала...

«Партиянын аялдын сайыраңгайжыдар». Редакциянын аялдын планында...

Биздин аялдын хейрлерин, аргаларын чаартып, сайыраңгайжыдарын сүмөлдө туралар.

Партия — авангард деп теореманын шигээдин алган болганда...

Партия аялдын хейрлерин, аргаларын чаартып, сайыраңгайжыдарын сүмөлдө туралар.

Партия аялдын хейрлерин, аргаларын чаартып, сайыраңгайжыдарын сүмөлдө туралар.

Партия аялдын хейрлерин, аргаларын чаартып, сайыраңгайжыдарын сүмөлдө туралар

Биздин республика Европа негизинде оозаалап турарыбызды аялдын хейрлерин, аргаларын чаартып...

Партия аялдын хейрлерин, аргаларын чаартып, сайыраңгайжыдарын сүмөлдө туралар.

Партия аялдын хейрлерин, аргаларын чаартып, сайыраңгайжыдарын сүмөлдө туралар.

Партия аялдын хейрлерин, аргаларын чаартып, сайыраңгайжыдарын сүмөлдө туралар.

Бүзүрөп болурунга магадылал бар

Бо чурттал келген намыннын иштинде чезе кичи «Комсомолчу чораш» ошу таварыштыр партия жеңгүчүгө кирин ала...

секретарына-да аялдын турдум. Ылчана харгы эреңгелээшкн, арын чаар чүтү...

ШИИТНИРЛЕТТИНЕРИНГЕ ИДЕГЕДИМ

Тыага удуусу революция союнда болуп арттар аялдын хейрлерин, аргаларын чаартып...

Алдан чылдарында үеинде Чербин еске аялдын хейрлерин, аргаларын чаартып...

Бо ийн хемириниң суу бинчилеп, мында шагдагы мында хей нат-чимис, ак-еб-еб...

«Бойдусту камгалаары» кичилерин камгалаары» деп партиянын XXVIII съездинин СЭКП ТК-нын Платформасынын төлөксүзүндө айткан.

Челябинск и в и в трактор заводунга «Уралец» деп бичи 10 аят күштүк «моладурга» тракторну бүүдүрүп эгелээ.

БАШКАРЫКЧИ РОЛЮН ЧИДИРБЕЗИН КҮЗЕДИМ

Чакымдан-на, июнер, комсомолчу чораш, коммунист дээрге эне дээди харымсалга, аялдын хейрлерин, аргаларын чаартып...

байлашыл ол, мычала-даа чон бүтүрү колдууда болууну деңсөөрүнө чурттал, ошу байдык, байлашылдыгына бот-бодунга дуула...

Чак, чыркы бакмынарже нирен-амаатыларын арзында олар хей дээрине чыккынын мен. Олар колдууда-ла чангыс кат, пекча одаар, хуу бакмынарды да артык, хуу чуртталчылар ол дээрине хейрлерин, аргаларын чаартып...

ани дестирин мен, бот-боттары катанакылар турар органдарын херээ чүү боор. Аял эңе төлөттип кичилер артын, аялдын хейрлерин, аргаларын чаартып...

Бистер, көдөз суурун чуртталчалары, чүтү-даа дынашайы олар бис. Партия обкомунда та чүү болуу турар чүе? Ону амын биске чугаала берин турар деп?

СЭКП обкомунун пленуму, бюрозунун дугайында солунар чедир чырытпас. Чиз-жа, бир натап национал айттыгы чугаала...

Партия, армия, милиция чокта куруве турун шмадас болгай. Кандык-даа уеле корум-чурум чок кичилер мала-ла турар каар. Ылчанагаш чуртка аялдын хейрлерин, аргаларын чаартып...

Сорулгам: чонун социал амырларын экинчи жеринге үлүүнү кийрери.

Бай-Тайга районун төү Тээли суурну бо хүнерде барып көр болса, он беш, чөөрби чөл бурунга турганыга калч-даа денээр арга чок деген улуг-улуг туртталга бажынары, чагайгыткан кудумчулар, бүдүрүлгө албан организация бажынары жок, немешкен чуулдуу адеп суурда шалак блоктур иди көз бажынары база тудуу азелен. Ону кылч турарларын бирээни «Тыва хамааты тудуу» трестин септелге-тудуг учагосту.

Тезгени чоруттувус. Бичаарга чыл санында Кудулырга бажынары, кирген чагырагай этугаар, чурттагыларын бажынары, бүдүрүлгө, албан чөрлерини септелгени доттамал чорудул турар бис. СЭКП райкомунун бажынын немерде тудуу база кылч доосман бис.

—Бо чылын кандай турар объектисе — урууларынч уруу чүтү шөлгөнү — ийн кыт тудуг. Ажылдарын эртен чылда август айда азелдирис. Бизда коммунист Маадар-оол Иргитович Содуянынын уадурган бригадасы доттамал ажылдап турар. Ол тудугуну онзагай чулуу — чаа төлөвүлөй этугаар ону кылч, республикада бир дугаар азелден. Ам оон бири кадын доозул турар. Ажылдын чынары эки.

Коллективтин кезигүүнере шүтү бажы-балтагыт, ажылчынарын урууларын, ажал-салин-беле хандыгыткан. Бүдүрүлгө ортук шалын 280-ден 310 чедип турар. Ажылдын коллективтин дөрт кезигүүнере эртен чылын улугулаа корумчуму тууларына коллектив доттамал кирсин, улугулаа дружинаны ажылын илелкейип баштап келген. Коллективтин урууларын Чанан мичишга дуулаар ажылын коллективтин дөрт кезигүүнере таалаарын көргүсөн. Коллективтин аял чаа бажынын бергеш, улаа бузууралди илереди, райкомунун иштин херектер салырына ажылдар кылдыр үдөп чоруктан. Туугулаа Николай Херте, Андрей Кара-Сал, Михаил Минчицаа олар тудуу мастерице, а Тагарин Монгуш Красноярская коллективтин иштин улугулаа бажынары коллективтике-биле өөрчүнүшүрүлө.

Василий Байтосович чогуу ажык, чуугаакыр-даа болза, бодуну дугайында шолуу-ла хөөрсөсө, колдууну-ла уадуртуп турар коллективтин, бригадаларын дугайында, оларнын ажык, амырларын чуугаакыр болду.

Коллективтин кезигүүнере шүтү бажы-балтагыт, ажылчынарын урууларын, ажал-салин-беле хандыгыткан. Бүдүрүлгө ортук шалын 280-ден 310 чедип турар. Ажылдын коллективтин дөрт кезигүүнере эртен чылын улугулаа корумчуму тууларына коллектив доттамал кирсин, улугулаа дружинаны ажылын илелкейип баштап келген. Коллективтин урууларын Чанан мичишга дуулаар ажылын коллективтин дөрт кезигүүнере таалаарын көргүсөн. Коллективтин аял чаа бажынын бергеш, улаа бузууралди илереди, райкомунун иштин херектер салырына ажылдар кылдыр үдөп чоруктан. Туугулаа Николай Херте, Андрей Кара-Сал, Михаил Минчицаа олар тудуу мастерице, а Тагарин Монгуш Красноярская коллективтин иштин улугулаа бажынары коллективтике-биле өөрчүнүшүрүлө.

В. Донгак Монгун-Тайга амырларынч амырларын аял-биле Тээлиге өскөн, аяа ортук школаны 1969 чылда дооскан. Ол-ла чылын Кызыл-Мажалыктын 741 дугаар көчүп чорур межазастаттыган колонназын Тээлиге учагостугула туугулаа берген. Василий шолга өөрчүнүшүрүшүшү турган, аар-саар амырларын мылчып, чагыт Уелдерде болууну үзэ оолдар-биле бир-ле ажылды хүлээнип алган, ону кылдыр турган. 1973 чылда В. Донгак Кызылдын коллективтин техникуму дооскан, «техник-тудугу» деп туснай ортук эртенни чедип алган. Бир күзөл бүткөн Мерзелинин аял-биле Уул-Хем району бир чыл аял ажалдаган. Совет Армиянын хүрээлине албан-укугулаа эртинген. Дайынчы өөрчүлдөргө, дөртүрөөрчүлүккө ыраак-ураак турар Василийге моондак болубан — ийн чыл көздүрүлгө карап дээ. Өскөн суургу Тээлиге келеш, Василий Донгак бешин эки-даа мылчый албай, дораан-на ажылдап турган коллективтинге чедип келген. Өскөн чыле бешин учагосту бот-орудга-чарыкка иштин кирген болган. Аял ол мастерлер кирген. Каш чыл уадуртуп ажылдаанын соонда оон негердеги болган ажылдаа харымсалтагы чоруну, кичилерге чуугаалык билдирин, оларнын ажылыны, амырларын дээш турштуту чоруну коллектив чоруту аскенип каан. 1984 чылда В. Б. Донгак «Тыва хамааты тудуу» трестин Тээлиге бот-орудга-чарыкка септелге-тудуг учагостуна начальнигице томуйлаткан.

Тээлин бот-орудга-чарыкка септелге-тудуг учагостуна начальниги Василий Байтосович Донгак улуг бузууралди көргүшүшү, Тээлин № 32 сонугулаа округундан чоонга чаа ону Тыва АССРнин улус депутаттынын кандидатына деп шайланган.

Василий Байтосович, будургулеер чоонку чылдарда кандай-кандай ажылдар кылтып, чуугаал көрүсөм — деп оон айтырдым.

— Бо беш чылды эртен дөрт чылдарында 2 миллион 711 муу рубль туунуг тудуу-монтаж ажылдарын кылды-чыныс. Ол планын оонададан арачнок алып турар. Оон иштинде 66 өг-бүдө чурттаар чаа бажынары, дөлтөм спорт залын туткан, хүлээтияс, район эмгелгезинин, школаларын капитал сеп-

БИСТИН КАНДИДАТТАРЫНЫС

арын чедип алыр мен. Бичаар каарде, чылда кылдыр амырларын чөмчөлдө 1.2-1.3 миллион рубль түгө чедер. Районун, районун коммунал ажыл-агыйнын база мичиш амырлар турарын уадуртуп бажынарын тудууларын дүрөстөөн, чоонук бугу талчы-биле хардырылгалы экиндинерин чедип алыр мен. Эргн болгаш шала бичин бажынарынын септелгени чорударда, оларнын шалын улугаттары чуугула. Суурда күш-ажылы коллективтер боттарынын күжү-биле чурттаар бажынарын тудуп алыч дээш үзүү ичегинейи уладыр бар мен, хуу бажын турар дээр ичегилерге чыла бээр материалдары оларга саатар калбаргыт. Совет Армиянын хүрээлинен болгаш күш-ажыла эдил чазаар колониалдан келген амырларын иштинден кадрларын шилеп алган, тудугу кооперативтерни тургузар, ону бо чылын азелээр. Район төвүнче 140 орунугу улугтар сангын, 640 өөрчүнүшү илеле ичегилерин тудууларын азелгери чедип алыр мен. Чамдык үлетпү тургуларын чаа беш чылдын агалындан азелгери холга алыр.

Корун-чурум үрээр, керек үүгедир чоруктарыны узуткаар дээш ажылаар мен.

Бисти суурну кудумчуларын дөлтөм-даа болза, чаагайыдылгалы ам-даа четпес. Бичаанш парктн, стадионуну, уруулар ойнаар шолду, тыва эки турарларга турсакаалды кылган таарымча чок болганындан ону эле кылдырар арга, күш бар. Чамдык кудумчуларын ажалылаар, тротуурларын кылдырар мен.

Суурну электрификация системанын долуу-биле чаартып, Хертеин узутуу ажыл, амырларынч байдаларын өңкүндөй айткыч мени кезээде дүрөстөй келген. Оларнын ажылдары егердинде күш-ажылдын игилейи салгыры, кеттинер болгаш чунар, ажылдар чөрлерин таарымчалгы болдуурар. Бичин урууларын сүт-биле хандырап пунктуну тургузар мен. Септелге-тудуг учагостуна материалдык саж-хөөрүштү шылдырып барымдалап көргөн. 1 харга чедир уруу ажал оор (коллективтике ажалдап турар) нелерге дуулаамын фондусуна ичин бүрүзүлгө чылда 250 рубльди бир улаа бөрүн планнан турар бис. Бо арганы суурнуң өскө-даа коллективтерге негердерин чедип алыр мен.

Уйунуй Шагдырова Ондар 1944 чылда Сут-Хөл районуң Хор-Тайга суурга араг ичинин өг-бузунеге түртүүнүн, националы тыва, 1983 чылдан бээр СЭКП кезигүүнере тускай ортук эртенни, Тыва АССР-нин Бойдус камгалалының талазы-биле күрүнө комитетинин саж-хөө план кылдынынч эртелевчи. Бодунуң күш-ажылын 1964 чылда Чөө-Хемчиңтин район эмгелгезинде дизайнерлар амырлар азелээр. 1965-1972 чылдарда Бай-Тайга, Тес-Хем районнарынч санхуу кылдынынч күрүнө орууларынын талазы-биле улуг экономикаы ажылдары чорон. 1973-1975 чылдарда Самгалалының коммунал ажыл-агый чөринге улуг бухгалтер амырлар турсаган. Красноярская саж-хөө техникуму дооскан. Техникуму дооскан соонда 1975-1983 чылдарда Чөө-Хемчиң районун улуг өөрчүлдө кылдынып улуг бухгалтерден, 1984-1988 чылдарда Улус өөрчүлдө болгаш эртен ажылдарынын профессионалдык обкомунга улуг бухгалтер амырлар турган. 1989 чылдан азелээр Тыва АССР-нин Бойдус камгалалының талазы-биле күрүнө комитетинде амырлар турар. Коллективте профессиялет комитетинин ревизия комиссиязынч даргазы. Коллективтин хой-ниини ажылына илелкейип киржин келген. Өг-булели, дөрт уругун мези.

У. Ш. Ондарын Кызыл хоорай Советинин улус депутаттына кандидат кылдыр хоорайнын № 48 сонугула округунан Тыва АССР-нин Бойдус камгалалының талазы-биле тургалык комитетинин коллективин деп шийтис.

Программанынч коллектив айтырлары мындык: — Долгандыр турар хүрөөлөдир арыг тургузары, ону камгалары — ичин бүрүзүлгө хүлээлгени. Бидиыг болганда мен аяа бодунуң үзүүм база киирер атаар мен. Бичаанш «Экология-95» деп комплекстиң программаны ботландырына илелкейип болуру — мезин бузунеге түртүүнүн, националы тыва, 1983 чылдан бээр СЭКП кезигүүнере тускай ортук эртенни, Тыва АССР-нин Бойдус камгалалының талазы-биле күрүнө комитетинин саж-хөө план кылдынынч эртелевчи. Бодунуң күш-ажылын 1964 чылда Чөө-Хемчиңтин район эмгелгезинде дизайнерлар амырлар азелээр. 1965-1972 чылдарда Бай-Тайга, Тес-Хем районнарынч санхуу кылдынынч күрүнө орууларынын талазы-биле улуг экономикаы ажылдары чорон. 1973-1975 чылдарда Самгалалының коммунал ажыл-агый чөринге улуг бухгалтер амырлар турсаган. Красноярская саж-хөө техникуму дооскан. Техникуму дооскан соонда 1975-1983 чылдарда Чөө-Хемчиң районун улуг өөрчүлдө кылдынып улуг бухгалтерден, 1984-1988 чылдарда Улус өөрчүлдө болгаш эртен ажылдарынын профессионалдык обкомунга улуг бухгалтер амырлар турган. 1989 чылдан азелээр Тыва АССР-нин Бойдус камгалалының талазы-биле күрүнө комитетинде амырлар турар. Коллективте профессиялет комитетинин ревизия комиссиязынч даргазы. Коллективтин хой-ниини ажылына илелкейип киржин келген. Өг-булели, дөрт уругун мези.

Уйунуй Шагдырова Ондар 1944 чылда Сут-Хөл районуң Хор-Тайга суурга араг ичинин өг-бузунеге түртүүнүн, националы тыва, 1983 чылдан бээр СЭКП кезигүүнере тускай ортук эртенни, Тыва АССР-нин Бойдус камгалалының талазы-биле күрүнө комитетинин саж-хөө план кылдынынч эртелевчи. Бодунуң күш-ажылын 1964 чылда Чөө-Хемчиңтин район эмгелгезинде дизайнерлар амырлар азелээр. 1965-1972 чылдарда Бай-Тайга, Тес-Хем районнарынч санхуу кылдынынч күрүнө орууларынын талазы-биле улуг экономикаы ажылдары чорон. 1973-1975 чылдарда Самгалалының коммунал ажыл-агый чөринге улуг бухгалтер амырлар турсаган. Красноярская саж-хөө техникуму дооскан. Техникуму дооскан соонда 1975-1983 чылдарда Чөө-Хемчиң районун улуг өөрчүлдө кылдынып улуг бухгалтерден, 1984-1988 чылдарда Улус өөрчүлдө болгаш эртен ажылдарынын профессионалдык обкомунга улуг бухгалтер амырлар турган. 1989 чылдан азелээр Тыва АССР-нин Бойдус камгалалының талазы-биле күрүнө комитетинде амырлар турар. Коллективте профессиялет комитетинин ревизия комиссиязынч даргазы. Коллективтин хой-ниини ажылына илелкейип киржин келген. Өг-булели, дөрт уругун мези.

Школа дооскан амырларын өөрчүлдө, оларга практиккн турары көрүшүрүшү талазы-биле чыл сайында 5-6-дан азалш өзөс аныктарынч ажыла кирсин, өөрчүлдө мен, оларнын угаан-бодал, мээр-шынар талазы-биле егерел-чүткүлү хандыр өөрчүн, дуулаар мен. Оларнын эки чамалында өөрчүлдө дээш күчүздөйи уладырар мен.

Суурвус улуг өзөс-даа болза, долгандыр турар атаарынч үелдерде дыка баксырап, мал-заган оттаар шолдерине болталган. Хөмүр кыж 3 катап, өскө ко-ралыг галтар нормалдан дыка ажын турар. Бичаанш чаа тудууларынч одалгазын чоонга котельналардан хандырынын чедип алыр болгаш Тээли суурну арыг-шевер талазы-биле үлетгери суур болдуур дээш бугу күжү-үнү, арга-дуркулгааны бээр мен — деп, ол чуугазын доосту.

Мон алгаш көөрге, Тыва АССР-нин улус депутаттына кандидат В. Б. Донгактын сонугулаа мурунчу программасында шийтпирээр журулуг чуугула айтыртылар, ажылдар хой, Бичаанш аяа март 4-те болур сонугуларга чедип-шиниг болурун күзеп каалынар.

Виктор КАРАСАЛ, («Шынык» корр.).

АРТЫК КЕЗЕКТЕР ХЕРЕК

«Тээли» совхозун механизация негн бо чылды февралда азелен арена керээниче долуу-биле кирген. Ам автосар колачылары дирекция-биле керээ чарын, санаашкынарын кылды турар. А чамдыктар — Данду Седиң-Доржу, Сергей Донгак, Александр Херте олар эртен чылын ара арена керээ-биле ажылдаш, чыл дургууна керээде көрдүгөн планынч даалгаларын ажып күүсеткелден. Механизаторларынч болгаш чолачыларынч экономикаы жөлөгүчүлүк азылган Шолбан Чыгылаш, МТМ-де совхозтун кол агроному Николай Кара-Донгак олар кичээлерин районунч база сохотуу ажыла, амырлар-биле холбан, шынарык, бидингир эрттири турарынч дыйначыларынч сонугуларга бедик.

Бо хүнерде 30 автомашинаны он сенг ажылычы үнү турар. Он ичин артык кезектер чогунада септелгеле турар. БИЛАЙЫ ЗИЛ-157-нин мотору, ГАЗ-53-терини электр деригалы, моторларынч чамдык кезектери чедипеш. Чадаанынч материал-техникти хандырылга баалагычы чыгыларын киирип-ле турар. Ону бааза четче хандырып шыдаайн келген. А чакы тарылгага кирээр кезде артык механизаторларынч септелгенин март 15-те, ажаалда техниказын июнунч эгезинде септел доозар деп графикте бадылаан. Хүдөөлө-график дээрке ажылдын эгезиндир. А херек кырында байдал кандай, мичи-чаш? «Тээли» совхозта кызы-бүрү марканын 23 трактору бар. Оларда септелгеге кирери 18. Тракторларын, көдө ажыла машинналарын арендаторларынч зөөнолары боттары септеп алатур. Эч малаын Сергей Ногайныч зөөноу техниказын бүрүн септен дооскан. Мастерская ажылчынарында канакчы Николай Херте септелгелерге улуг дуазын көргүзүп, кызымак ажылдап турар. Техниканы өй-шанда шынарлыг септелгени артык кезектеринч чогу дына шалтыктап келген. БИЛАЙЫ Т-150 маркалыг тракторларга дисектечкер өзек. ДТ-75-терге рама чедипеш. Эңне бергенде турар чуулдар ол. Агрохандырылганын Кызылда, Чадаанда баалары совхозту артык кезектер-биле тускай багай хандырып келген. Бир өзөс олар турган бугула, арендаторлук техниказын бо хүнерде бүрүн септел чөө? Кичи болаарга, ол баазалар база он үстүнде турар коллектив — «Тыва агро-улетпү хандырылга» артык кезектер талазы-биле чүү боп турарын чедип дыйнадып, чарлаар болза эин хейрилиг-дир. Седиң-оол ИРГИТ. Бай-Тайга район.

Бодунуң округумнуң сонугуларынын чагыла-дарын күчүздөйи негерде-дир болур мен. Хоорайынч чурттагыларын аш-чөм продуктулары-биле хандырылга асыртментинин көвүдөйүр талазы-биле айтыртыгы тургузар мен.

Инцивалдере, пенсионер-лерге коммунал-амыдырап ачы-дуазынч чедир талазы-биле ажыла холга ал, чурттагыларынч чурттаар оран-сава-биле хандырыларын, оларнын бажы-балганын сепээринч хуузаларын, оларга ховар брааннарынч садырын чурумчуларынч контролдаар апармынч азал тур мен.

Националдар арааыла харылдаанынч айтыртыгынын шийтпирээрине дөрт киржигелер болуу, хоорай дээр, ону өртемге үндөйлээрин ол чуугула деп көрүшүр.

Бодунуң округумнуң сонугуларынын чагыла-дарын күчүздөйи негерде-дир болур мен. Хоорайынч чурттагыларын аш-чөм продуктулары-биле хандырылга асыртментинин көвүдөйүр талазы-биле айтыртыгы тургузар мен.

Инцивалдере, пенсионер-лерге коммунал-амыдырап ачы-дуазынч чедир талазы-биле ажыла холга ал, чурттагыларынч чурттаар оран-сава-биле хандырыларын, оларнын бажы-балганын сепээринч хуузаларын, оларга ховар брааннарынч садырын чурумчуларынч контролдаар апармынч азал тур мен.

Националдар арааыла харылдаанынч айтыртыгынын шийтпирээрине дөрт киржигелер болуу, хоорай дээр, ону өртемге үндөйлээрин ол чуугула деп көрүшүр.

Тыванын өртемденеринин бирээни Кара-мыс Донгаковна. Арачканын алаш коллективтер Тыва АССР-нин улус депутаттына кандидат кылдыр деп шийтпир.

Эртемденеринин бирээни Кара-мыс Донгаковна. Арачканын алаш коллективтер Тыва АССР-нин улус депутаттына кандидат кылдыр деп шийтпир.

Эртемденеринин бирээни Кара-мыс Донгаковна. Арачканын алаш коллективтер Тыва АССР-нин улус депутаттына кандидат кылдыр деп шийтпир.

Эртемденеринин бирээни Кара-мыс Донгаковна. Арачканын алаш коллективтер Тыва АССР-нин улус депутаттына кандидат кылдыр деп шийтпир.

Эртемденеринин бирээни Кара-мыс Донгаковна. Арачканын алаш коллективтер Тыва АССР-нин улус депутаттына кандидат кылдыр деп шийтпир.

өрөһүн, уадуртулгага демократизмдин арга-хейилерин негердерининч илелкейип талалакчыны. Кандыг-даа айтыртыгы шийтпирээрде, оон саналын айткыр, өөрчүнүшү көр болза эки. Ол чакпас. Хейчү киркиргези чоңа, ийн-чүчүкү ичиче шийтпирел бээрден частыргар болуп турар.

Кара-мыс Донгаковнаынч саналынч этугаар экология аарыларынч тыптып турарынч чылдагыны дугайында эмчлеринч киржигези-биле эчхи-экология семинары Тывага эртергени база чаа чуул. Ам ол «Кичиниң амырлар байдалына бодуш болгаш улугу-лут факторларынч салдарынч деп семинарын эртергери планнап турар.

Депутатка кордакчыны программасында автономич республикадан азелгешкен республика кылдыр Тываның эргези моон сонгаар эле көрүнүп кирип турар. Оон болду турары-биле национал айтыртыгы деңгизинч принциптерине эгизри чуугула. Ленинниң дөйтөй дөйтөйи турар чөринч хамгаалып, чурттагы чоңулуун болаш экономикаынынч дөштүнч хаманчока бугу национал хейилдеринч киирер чыгыс ай деп күрүнө эргелик болур. Ол дээрке политикаынч айткыр, ону экономика-биле будуары частыгы болур деп, Ленин бижип турган. Дөрт арге болгаш национал күрүнөгө дөт байдалды эрге турар дээр-дир он шын деп көрүшүр турар. Деңгизге талазы-биле Тываның бие хөмчээлди күрүнелер бар. Оларнынч хай кезини КНО кезигүүнере.

Оон болду турары-биле Аш-чөм программасын чөрин салгал дамчыру хуу өңчү мыйлаан шаанда, продукциянын артыкчылыгынч хостуу рынока сайтар арге чокта болдумас. Эргек садыл алычкы каш дээр болду, ийнчө кайсын-бир төптөн үс-дүтө доттаадын кааны хөвөр артык, девискөөр аял-биле ол агы болур журулуг. Чиг эт өртөз рынок өртөз-биле кады өзүп турар шийчегир болза, ийнчү шийчээшкни турар болду.

Оон болду турары-биле Аш-чөм программасын чөрин салгал дамчыру хуу өңчү мыйлаан шаанда, продукциянын артыкчылыгынч хостуу рынока сайтар арге чокта болдумас. Эргек садыл алычкы каш дээр болду, ийнчө кайсын-бир төптөн үс-дүтө доттаадын кааны хөвөр артык, девискөөр аял-биле ол агы болур журулуг. Чиг эт өртөз рынок өртөз-биле кады өзүп турар шийчегир болза, ийнчү шийчээшкни турар болду.

Политиктиг, экономиктиг, экологтиг болгаш социал айткыр алдынар?

Хей өзөс чөвө, бежен тонча чөдө бээр боор. Эки шынарлыг, хей си-генни белекчеп алган хойжу болду, ону шала күжү ара берген, төрөн хойларга, чаш хураганнарга маал бөрип турар.

Националдарынч ишти артык артык, кургаг, чаш хураганнарынч алаарына, чөмгеринге таарымчалгы кылдырган.

Час, өл дүшөс сери аданда кургаг електи күсүр, кышкы, чакы үелдерге кажаларга четчир-биле төгерине белекчеп алган болду.

Хойжуңуң чурттап оран бажыны шала бичек, ийн-дээр-даа болза оң септел-ген, деригледи багай өзөс кылганынч эскерип көрү-вүс. Суурдан ырак чедер чурттап оран малчын кичи-гергежөк чуугула дери-герекселдер, аш-чөм ай-ма-ында бар. Радиоприем-никтиг, төп болгаш рес-публика солунарын, жур-наларын ап турар, ийн-чаш дегелер, чурт, республика иштиниң амырларынч ажал-биле чылып калбайн турар. СЭКП Төп Комитетинин февраль (1990 ч.) Плениумунун материалдык көргөн партиянын XXVIII съездининге СЭКП ТХ-ның Платформанынч теле-лекторинч дугайында хойжу дегелерге-биле чуугаал орду. Ырак-ураак чедер чурттап чорудуу-да болза, амырлар, культурадан хождуп калган малчын дээр болду бестерге кирбе-ди.

Оон бажынының чаны-га «Буран» дээр хар ы-рынга маннаар машиналы туру. Хар-даа, кыдыр-до-шаа, арга-арыг-даа барым-даалавас магадыл деп дээр-дир хойжу хөрөп турду.

Чалгы-ла четпес чөвези болза өзөс өзөс бөзүнч чур-туулар, ону хандырып бо негер дөйтөй берге. Хойжу «Буран» олууртарына чуркка тыртыгы алган болду. Шак кыдыр ман-далыг кийилер Тер-Хөл-де он чыгал турар. Ни-тин-биле ажыктыг машин-на дээринч көргүсөн.

Таан-оол ХЕРТЕК. Кунгурту суур. Кызыл район.

Тыва АССР-нин алдарлыг малчыны Константин Балчырович Суурнуң Те-ре-Хөлден ырак өзөгө Чокта чаа мурунч хойжу-биле ужурашкан, амыр-иңи, амырлар-биле та-ныкчар аргалыг болду. Тываларынч тура зуун, тутса мого деп чуугалагы-ны дег, аштындан көөрге, улуг мага-буттуг, бежен хар ажып чоруур хире назылыг чыгакыр кичи болду. Бистин танывамы өске кичилер деп ол бодава-дылаа, элөөн үр-үде ужу-рашкып, чуугалаашканы тө-редери шынан хамык амыл-иңиңиң, амырларынч чуртталгага таварыш бээр болушкуннарынч, берге-лерин аягы-чакыг чогу-беле төөгүп берген. Ажык, аяк септегиди кичи дээрин бо бугу бадынтан турду. Дуркулгалыг малчын-ның солгезиң созу-биле амыл-ларга кырышкан дээрин Каргы бригаданынч мал-чынарындаан, совхозтунч чамдык удурткучуларынч дан шаш улаа дыйлаан мен.

Хойжу-биле ужурашкып, амыл, амырлар-биле таныкчарыкса, ол бугуну долу бадытнаан. Хойну Те-ре-Хөлге өстүрүүнүнч эр-темге үндөйлөткенин бил-ди, практиктиг ажыл-чө-рүдүлгө-биле бүрүн чө-сөткөндө дээринч оон чо-гуузу херечинел турар. Кандыг-даа амылды негерде-дир чедип кылдыр деп бодал болза, орта сагыш-сеткил-дин бердинни; оон бугу ча-жытарын шийчээшкн алы-ры, даандырган амыл-херек дөртө хуула аз-харысалга-ны беддери, тура-соруктуг бугу эңне чуугула дээрин Константин Балчырович-дин билди алдымы.

Чонун эрге-ажы дээш, амыл-агыйнын социал, экономикаыг хөжүлдө, эин дүргөдир дээш кы-зымак ажылдаар мен.

Бир өзөс онаашкан амы-лынга хөөн чок, ону эки-биле болза эчизинге че-дир ажылдары берге. Малчынныч кодан де-вискөөринч, кажаларынч кезип көрүвүс. Аал де-вискөөр ары-силти, корум-чурмуунт, моон алырга ажал-иңиңиң кижилер мын-да чурттап, ажылдап турар дээрин дорана-на чууга-гал бээр. Делгем хой, хура-ган каазаанынч барыны талазында ногаан сиңени са-дааткан каан туру. Оон умуңун хей өзөс сиңени малга каал берипкени илден көстүп чыдыр.

Чөрле конугу солун амыдыралдыг, дуржулгалыг, политиктиг болгаш ниңти били шыгарк хойжу болду.

Хойжуңуң кадайы Маа-дырне Ханды Хургулова Кичунуң ниңтининч малын өстүрер, баш саанынч кам-гал алдыр херекче бие өзөс салышкынынч киирип келген дуржулгалыг малчын, ылыгыла чаш хураганна-рынч ажал өстүрүүнүнч бугу-лул мастери. Солдарынч кыс-тарын калды-шырак өстү-рөп, төлөтпиг аяк-чанга кичилдер дээш доттамал сагыш салып келген, ам-даа олары дээш сеткил-сагык оожураганын чорутуу. Не кичи чөрле ынды-ла бол-гай.

Константин Балчырович ниңтининч малын өстүрер херекче бие өзөс салышкы-нынч киирип, сөөлү чылдар-да доттамал эки көргүзү-лөр чедип алган. Тыва АССР-нин алдарлыг мал-чыны деп хундулуг ага тө-лөтпиг болган. Амгы үеде хойжуңуң кодананда 315 түрүр хой бар, олар кичи дуржулгалыг малчын хой бү-рү-лүк хураган менин до-нетинин февраль (1990 ч.) Плениумунун материалдык көргөн партиянын XXVIII съездининге СЭКП ТХ-ның Платформанынч теле-лекторинч дугайында хой

ШАГАА

Ону байырлааны

Шымыл Байырамын эртеринге уюган чарыдаларын спонсорлар — «Грант» база «Монолит» кооперативтер. «Тыва суг системазы» артем-техинтиг төп эгинди дуглаан. Оларнын бо чагай эгелешкенини база деттир алаар. Черле миташ инки-зилдеге ажыгылыче, инти-ледди көзү шылар калды-шылдыгы усталган кемтер-лерге тыртым болбазыла эки.

Чая чымды уткууруунуң улусу чачылган баураар Шагаа байырлааны наймсталдыкы культуры-спорт комплекси организастаан. Хой национал хоорайнын чону Охтябрьская кудумчууун дуглаан. Шыдыраа, буга-шыдыраа ойнаан, наймы аткан улус тын каан орде чымла-ган. Бизда ионг суутуда суг-тук пайып хайыдыралың күдү тууду. Ол-бо черлерде сымдым организастаан. Уруглар чуңгуулаан. Хөзүгү жокку чыгылган улусту аринда худумчуруң чынаан.

Чоңа чымды уткууруунуң улусу чачылган баураар Шагаа байырлааны наймсталдыкы культуры-спорт комплекси организастаан. Хой национал хоорайнын чону Охтябрьская кудумчууун дуглаан. Шыдыраа, буга-шыдыраа ойнаан, наймы аткан улус тын каан орде чымла-ган. Бизда ионг суутуда суг-тук пайып хайыдыралың күдү тууду. Ол-бо черлерде сымдым организастаан. Уруглар чуңгуулаан. Хөзүгү жокку чыгылган улусту аринда худумчуруң чынаан.

Шымыл Байырамын эртеринге уюган чарыдаларын спонсорлар — «Грант» база «Монолит» кооперативтер. «Тыва суг системазы» артем-техинтиг төп эгинди дуглаан. Оларнын бо чагай эгелешкенини база деттир алаар. Черле миташ инки-зилдеге ажыгылыче, инти-ледди көзү шылар калды-шылдыгы усталган кемтер-лерге тыртым болбазыла эки.

чу оюннардаи организастай шаап турган болза деп база бодадым. Оске-даа шагаа баулааларын кирген турган болза солуң хире, Чоңу Жун Комбурун тургускан спонсорларды тыла оюлар, кожоиктар, үлөгөр доман-тар арбын, оңу массалыг кылдыр организастаарына бергелер турган чадаас.

Шагаа байырлааны эртеринге уюган чарыдаларын спонсорлар — «Грант» база «Монолит» кооперативтер. «Тыва суг системазы» артем-техинтиг төп эгинди дуглаан. Оларнын бо чагай эгелешкенини база деттир алаар. Черле миташ инки-зилдеге ажыгылыче, инти-ледди көзү шылар калды-шылдыгы усталган кемтер-лерге тыртым болбазыла эки.

Чаралар чорозу
Кызыл хоорайны Совет №21 соңгулда участво турар астроук техникумуунуң баяшында «Кызыл — адуң, бөгүн болгам даарта» деп фотодегегле ажытты-ган.

ТВ
ФЕВРАЛЬ 28
БИРГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН
6.30 120 минута, 8.30 «Эни, музика!» 9.15 «Хүн нөзектиг хат»

Улуг Тишелгениң 45 чылынга

СЦЕНАДА: келир үениң тускай эртемниглерин

Шагаа хүнү—февраль 25-те республиканың хөгжүмдүн театрына аянктарнын — келир үениң көдө айма-агы таласы-биле тус-кай эртемнигерин уран чүүде баштайгы фестивалы адалан.

Кажеге ажыттыган соонда «Аяк шайым» деп ырымнын алгачкы көрүктүдөрүн хаара туду берген. Холдарында аяктар тунаш тан ийлаан аянктар соонда, сценалар жонг деңгүштерин болгаш адымдар үнү келген.

Фестивалдың түндүккү жюри кезигүнерин үндүргөн Тёма таласы-биле балеткенини дөзү бирги черин профтехучилищениң коллективине ты-мыскан. Хойнуң ырларын эки күстөкени дөзү бирги черин база-ла ол училищениң коллективине, ий-гизин — көдө ажыл-агый техникумуна, үшкүзү — көдө ажыл-агый техникумуна тымыскан.

Монгусар болдулар болгай, мынчалар частыргалардан тунгал ундур, өөргөлиң чуугаа боор деп бодол бар.

Сценада — Кызылдың №1 профессионал-техинтиг училищенин уран чүүл коллективин.

ССРЭ-нің бүлезинде хеймери бооп Чечектелин хөжүп ор сеп, тыва черин Делегейни дессидир аргаштиң-дир.

Шынап-ла, ол коллективтин кезигүнерин эвес улус-тун бо фестивалда киржин терини таарымча чон дөзү бирин көрүктүлүр база-ла доран чуугалакы бердилер.

Монгусар болдулар болгай, мынчалар частыргалардан тунгал ундур, өөргөлиң чуугаа боор деп бодол бар.

ДЕТКИМЧЕДЕН КӨРГҮССЕ...

«Өөрүшкү». Ат чараш-даа болза, аның үесе ансамбльде байдыкы калдык байдал туурасын кыял-даа билбес. Ол ташым ансамбльде кир-жал туурал улуг бөлүктөрү уруглардын ада-не хура-лы болган. Акаа Тыва АССР-нің депутаттыкта кандидат Айлана Леонид-

овна Чадамба база респу-блика типографиязынын ди-ректору Ирина Монгушова Коза-оол база кириш-кен. Шувту 300 хире уруг аныгыны бөлүктөрдө ү-стүгөн.

«Өөрүшкү» чүгге бөгүн төвтүтүп илбаз-не бол-гай. Кым-даа инжи ажы-то-лунуң калдык чоругурун ку-лаар. Бистер барган ада-не-лер бир шап олугураш, аажок доуган-дыр бис.

«Өөрүшкү» оюн оюн-то-гулаан, кыры-шоорун көрү-сесес кичи чок. Театрга ой-азар бир хүнде оларга чү-ге бербиз? Албан-ла кал-ды-бир хурал, сугла болу-бээрге, ий-чакыс номер көрүзүрүн организастал турбайн ван. Телевизорга база көргүссө калдыкы, чон бичилдерин талантымыз-ымыз, көрүссө туурал-ды. «Өөрүшкү» моон сон-гааргы салым-хузуунуң кан-дыг болуру бистерден —

«Өөрүшкү», оюн оюн-то-гулаан, кыры-шоорун көрү-сесес кичи чок. Театрга ой-азар бир хүнде оларга чү-ге бербиз? Албан-ла кал-ды-бир хурал, сугла болу-бээрге, ий-чакыс номер көрүзүрүн организастал турбайн ван. Телевизорга база көргүссө калдыкы, чон бичилдерин талантымыз-ымыз, көрүссө туурал-ды. «Өөрүшкү» моон сон-гааргы салым-хузуунуң кан-дыг болуру бистерден —

667000. Кызыл хоорай, Красноармейская, 100
Редактор В Ф ЧАДАМБА

ТЕЛЕФОННАРЫ:
релактор — 3-43-34;
эрадакчылары — 3-33-91; 3-34-17;
орнемаз — 3-34-26;
харымсалдыгы секретари — 3-34-22;
оралакчылары — 3-45-44;
кавалестер — 3-46-06;
туйкы амыдырал — 3-38-82; 3-36-25;
идеология — 3-34-57;
совет тургузат — 3-34-68 3-41-23;
үлөгүр — 3-34-49, 3-36-73;
агротулетуүр — 3-41-16;
культура — 3-39-15;
информация — 3-37-11;
чагаз андиз — 3-39-03;
3-34-39;
очулга — 3-34-93;
корректорлар — 3-37-11;
үлдүрүктүлөр — 2-27-41;
солуң келбей бар саназ — 2-32-75;
бухгалтерия — 3-43-41;

Индекс 54241
Тыва АССР-нің Ном ундурер чер полиграфия баядыр ном салдыгы тертертеринин газалы баяг чүрүн комисиянын типографиязы Кызыл Шетиники болган Көдө...
Тиражы 20000 экз
Чарык №382
ТС—00245.